

Hoge Raad voor Vrijwilligers

Federale Overheidsdienst

Uw brief van :
Uw kenmerk :
Ons kenmerk :

FINANCIËN

Datum : Dec 2022
Bijlage(n) :

Betreft : Hoge Raad voor Vrijwilligers (HRV) – Advies Coöperatieve Vennootschappen

Geachte Mevrouw, Mijnheer,

Allereerst wil de Hoge Raad voor Vrijwilligers (HRV) u bedanken voor uw verzoek om advies over de mogelijkheid voor coöperatieve vennootschappen om een beroep te doen op vrijwilligers zoals omschreven in de wet van 3 juli 2005. De HRV is meermaals bijeengekomen om dit onderwerp, dat zowel technische als principiële vragen oproept, te bespreken, vandaar de zeer grote vertraging waarvoor we ons verontschuldigen.

De laatste tijd heeft de HRV, zonder het werk van de FOD Financiën in twijfel te trekken, vastgesteld dat het wettelijk kader voor vrijwilligerswerk vele malen is uitgebreid zonder zijn instemming of zonder de voorwaarden die hij had vastgesteld. Daarom is de HRV in dit advies zeer voorzichtig.

Voorts wijzen we erop dat coöperatieve vennootschappen zich in een overgangsfase bevinden die op 1 januari 2024 zou moeten aflopen. Deze periode maakt het de HRV niet gemakkelijk op het vlak van zichtbaarheid en leesbaarheid. Het zou gemakkelijker zijn om te wachten tot het einde van de overgangsperiode. Toch wilde de HRV graag een advies indienen om de FOD Financiën niet zonder antwoord te laten.

Het advies van de HRV heeft alleen betrekking op de coöperatieve vennootschappen die zijn erkend als sociale ondernemingen (erkende CVSO en CV erkend als SO), de enige die eventueel **theoretisch** zouden kunnen beantwoorden aan de definitie van een organisatie

zonder winstoogmerk in de zin van de wet inzake de rechten van vrijwilligers. Alleen dit type coöperatie heeft namelijk als hoofddoel, in het algemeen belang, een positief maatschappelijk effect voor mens, milieu of maatschappij te genereren. Alleen dit type coöperatie voorziet in onbezoldigde mandaten, de mogelijkheid om elke herverdeling aan de coöperanten uit te sluiten en de onmogelijkheid van meerwaarden bij de wederverkoop van aandelen.

Het kader van coöperatieve vennootschappen blijkt echter betrekkelijk complex te zijn. Uit de analyse van de HRV blijkt dat er verschillende barrières zijn waardoor de erkende CVSO en de CV erkend als SO momenteel geen actieve vrijwilligers in hun vennootschappen hebben.

Nood aan transparantie en rechtszekerheid voor de vrijwilligers

Voor zover de HRV weet, bestaat er momenteel geen lijst van coöperatieve vennootschappen die de erkende CVSO en de CV erkend als SO bevatten en nog minder van degenen die aan de bovengenoemde criteria voldoen aangezien de subcategorie van de erkende CVSO en de CV erkend als SO die aan bovengenoemde criteria voldoen, niet bestaat. In tegenstelling tot andere organisaties zoals VZW's, stichtingen, enz. kan de vrijwilliger dus op grond van het loutere juridische statuut van de erkende CVSO en de CV erkend als SO niet weten of hij of zij in aanmerking komt voor de door de wet van 3 juli 2005 verleende statuut. Hij zal zelf de in het Belgisch Staatsblad gepubliceerde statuten van de erkende CVSO en de CV erkend als SO moeten controleren. Dit is echter verre van toegankelijk en administratief niet eenvoudig. Dit gebrek aan transparantie en toegang tot noodzakelijke informatie zorgt voor potentieel onzekere situaties voor vrijwilligers.

Deze transparantie is voor de Hoge Raad voor Vrijwilligers een absolute voorwaarde. De vrijwilligers dienen op een toegankelijke en administratief eenvoudige manier toegang te hebben tot die informatie die hen in staat stelt na te gaan of een bepaalde coöperatieve al dan niet aan alle voorwaarden voldoet. Deze informatie moet ten allen tijde up to date zijn.

Bijkomende voorwaarden

Zoals vermeld, beperken wij ons in dit advies enkel tot die coöperatieve vennootschappen die zijn erkend als sociale ondernemingen, de enige die eventueel theoretisch zouden kunnen beantwoorden aan de definitie van een organisatie zonder winstoogmerk in de zin van de wet inzake de rechten van vrijwilligers.

De voorwaarden voor erkenning van een erkende CVSO en CV erkend als SO zijn echter niet restrictief genoeg in vergelijking met de wet inzake de rechten van vrijwilligers.

Naast transparantie tegenover vrijwilligers zouden coöperaties die als sociale ondernemingen worden erkend, aan verschillende voorwaarden moeten voldoen om op de inzet van vrijwilligers te kunnen rekenen:

- a) In de statuten expliciet de mogelijkheid tot eigendomsvoordelen voor coöperanten uitsluiten

De coöperaties erkend als sociale onderneming mogen een (weliswaar beperkt) dividend uitkeren aan hun coöperanten.

Artikel 3 3° van de wet van 3 juli 2005 definieert een organisatie echter als: "elke feitelijke vereniging of publiekrechtelijke of privaatrechtelijke rechtspersoon zonder winstoogmerk die een beroep doet op vrijwilligers (met dien verstande dat onder feitelijke vereniging wordt verstaan elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid die bestaat uit twee of meer personen die in onderling overleg een activiteit organiseren met het oog op het verwezenlijken van een belangeloos doel, waarbij elke winstverdeling tussen de leden en de bestuurders is uitgesloten, en die rechtstreeks toezicht uitoefent op de werking van de vereniging)". Volgens deze definitie is elke erkende CSVSO en CV erkend als SO die een dividend uitkeert (hoe klein ook) uitgesloten.

De coöperaties erkend als sociale onderneming moeten daarom expliciet in hun statuten het verbod op het uitkeren van dividenden opnemen. Het is voor de HRV onduidelijk hoe de fiscus andere, door coöperanten ontvangen voordelen (al dan niet in natura) kwalificeert.

- b) Een burgercoöperatie zijn

Het zou onwenselijk zijn als op winst gerichte organisaties ervoor zouden kiezen om een erkende CSVSO en CV erkend als SO te creëren om gebruik te kunnen maken van vrijwilligers. Enkel die coöperaties waarvan het bestuur uit fysieke personen bestaan kunnen in aanmerking komen. Om dezelfde redenen moet meer dan de helft van de aandelen van een erkende CSVSO en CV erkend als SO in handen zijn van natuurlijke personen.

- c) Cumulverbod werknemer – vrijwilliger in eenzelfde organisatie

In de afgelopen jaren is de HRV helaas getuige geweest van de instrumentalisering van vrijwilligerswerk ter vervulling of zelfs vervanging van werkgelegenheid. Dit is een situatie die hij in zijn adviezen regelmatig aan de kaak stelt. Het is derhalve noodzakelijk te verbieden dat iemand tegelijkertijd vrijwilliger en betaalde werknemer is voor een erkende CSVSO en CV erkend als SO om niet in de val van onzeker werk te trappen.

Conclusie

Gelet op het gebrek aan transparantie en toegankelijke informatie, gezien de hierboven geschetste moeilijkheden en risico's voor vrijwilligers, **geeft de HRV een ongunstig advies met betrekking tot het gebruik van vrijwilligers door alle soorten coöperatieven**. De HRV is van mening dat vrijwilligerswerk in coöperatieven pas mogelijk is als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- 1) Er is een voor iedereen toegankelijke en bijgewerkte lijst met alle erkende CVSO en CV erkend als SO **die aan de volgende 4 voorwaarden voldoen:**
 - a. Geen overdracht van winst of dividend aan deze coöperanten
 - b. Geen doorverkoop van aandelen met meerwaarde
 - c. De bestuurders zijn natuurlijke personen
 - d. Meer dan de helft van de aandelen is in handen van natuurlijke personen

- 2) Het is verboden om tegelijkertijd vrijwilliger en werknemer van dezelfde coöperatie te zijn.

Indien u verdere informatie of verduidelijking wenst, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen.

Namens de Hoge Raad voor Vrijwilligers, mevrouw, mijnheer, doe ik u de hartelijke groeten.

De Voorzitter,

Bernard HUBIEN